

УДК 37.013.42-053.2-056.24

Ю. М. ПОЛУЛЯЩЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент
Інститут фізичного виховання та спорту
ДЗ “Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка”

АКТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПИТАНЬ РЕАБІЛІТАЦІЇ МОЛОДІ З ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ ОБМЕЖЕННЯМИ

У статті встановлено, що реабілітація молоді з функціональними обмеженнями – це завжди соціально-педагогічний цілеспрямований регульований процес, основне завдання якого – свідомо й цілеспрямовано пізнавати та несуперечливо реалізовувати в практиці фізичний потенціал особистості. Доведено значущість зазначеного питання, враховуючи соціальні та біологічні аспекти, з огляду на які можна досягти значних результатів у низці питань реабілітації молоді з функціональними обмеженнями. Виявлено вплив природних факторів на реабілітацію молоді з функціональними обмеженнями, які мають об’єктивний характер, але їх специфіка полягає в тому, що вони можуть посилюватися або послаблюватися залежно від активності особистості. Завдяки теоретико-методологічному аналізу проблеми співвідношення біологічного й соціального обґрунтовано ідею єдності та взаємозумовленості, детермінованості цих філософських категорій щодо реабілітації молоді з функціональними обмеженнями.

Ключові слова: реабілітація, молодь, функціональні обмеження.

Законом України “Про фізичну культуру і спорт” визначено загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту. Належні умови для реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту інвалідів забезпечує український центр з фізичної культури і спорту інвалідів. Він здійснює заходи з організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності інвалідів, у тому числі щодо спортивних досягнень, фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів. Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів за участю національних спортивних федерацій інвалідів або їх спілок забезпечує підготовку та участь національних збірних команд інвалідів у Паралімпійських іграх та інших міжнародних змаганнях [4].

Разом з тим, серед проблем фізичної культури і спорту особливо актуальними є питання, пов’язані з підходами до реабілітації молоді з функціональними обмеженнями в сучасному середовищі. Вчені намагаються дослідити теоретичні основи цього явища, визначити його суттєві ознаки та закономірності розвитку, що впливають на цей процес.

Питання соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю з обмеженими функціональними можливостями досліджувала А. Капська. Поряд із напрацюваннями та здобутками вчених проблема підходів до реабілітації молоді з функціональними обмеженнями в сучасному середовищі ще залишається недостатньо розглянутою. Це спонукає науковців і практиків до її подальшого теоретичного осмислення та прийняття дієвих рішень [7].

Мета статті – розкрити актуальні підходи до питань реабілітації молоді з функціональними обмеженнями.

В Україні діють регіональні центри фізичної культури і спорту інвалідів, які можуть створювати місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування. Регіональні центри разом із місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування забезпечують розвиток фізичної культури і спорту інвалідів у регіоні та проводять заходи з фізичної культури і спорту інвалідів та фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів.

Тривалий час поняття “інвалідність” розглядали лише в медичному аспекті. Згодом це поняття інтерпретували як функціональні обмеження можливостей людини (тимчасові або постійні). Поступово зміна дефініції “інвалідність” була пов’язана з уточненням понять “хвороба”, “дефект”, “непрацездатність”, які ототожнювали одне з одним, в результаті чого спостерігали певну термінологічну невизначеність. Це, своєю чергою, заважало адекватному розумінню проблеми.

У процесі поглиблення та розширення знань про інвалідність науковцям стало зрозуміло, що “непрацездатність” – це лише один із проявів інвалідності, тому процес інтегрування не може обмежуватися тільки заходами щодо відновлення працездатності та вироблення компенсаторних функцій організму.

До того ж поняття “функціональне порушення”, “інвалідність” тощо не давали повної картини інвалідності й лише частково розкривали сутність проблеми. За останні десятиріччя значно змінилося визначення досліджуваного феномена.

Тому одним із завдань фізичної культури і спорту є забезпечення позитивного впливу на стабільний розвиток суспільства, ствердження загальнолюдських цінностей, сприяння духовному розвитку та соціальному благополуччю, підвищенню рівня здоров’я, а також здійснення реабілітації молоді з функціональними обмеженнями [5].

У цьому випадку “реабілітація” тлумачиться як “відновлення порушених функцій”, “компенсація втрачених можливостей”, “повернення до активного життя”. Ці визначення базуються, з одного боку, на понятті цього слова (від. лат. *rehabilitation* – відновлення), а з іншого – на розумінні цього процесу як наближення до вихідного стану, відновлення втраченого, що іноді майже неможливо. Тому метою реабілітації може бути не повернення до певної позитивної вихідної точки, а розширення адаптивних можливостей суб’єкта соціалізації, здатності бути адекватним до нових умов, управляти своїм життям.

Проблема людини, її сутності та існування надзвичайно багатогранна, але головною її філософською основою є питання взаємозв’язку соціального й біологічного. Сучасна наука не лише розкрила причини індивідуальних біологічних відмінностей людських організмів, а й показала зв’язок цих відмінностей з психологічними особливостями організму. У зв’язку з

цим не можна виокремлювати взаємодію соціологічних і біологічних чинників становлення та розвитку особистості. Проблема полягає лише в тому, щоб з'ясувати діалектику співвідношення, взаємодії соціального й біологічного в організмі людини на основі розкриття визначального впливу першого на друге. Всі ці питання особливо актуальні та зумовлені посиленням впливу сучасного суспільства, науки, техніки на організм і психіку молоді з функціональними обмеженнями [1; 6].

Потреба методологічного підходу, врахування взаємозв'язку соціального й біологічного особливо виразно відчувається у вирішенні актуальних питань молоді з функціональними обмеженнями. Соціальні, особистісні якості людини формуються лише під впливом соціального середовища й виявляються в соціальній діяльності людини, в тій ролі, яку вона виконує в суспільстві. Біологічна сторона життєдіяльності зумовлює соціальну активність особистості. Саме виходячи з таких уявлень про сутність єдності соціального та біологічного, можна розглядати питання реабілітації молоді з функціональними обмеженнями [1; 2].

Реабілітація має бути спрямована на формування в людини якостей, які можуть допомогти їй оптимально пристосуватися до навколишнього середовища. Крім того, реабілітація, будучи за своїм змістом комплексною, повинна бути спрямована не лише на особу. Реабілітацію треба сприймати не лише як боротьбу проти хвороби, а й боротьбу за людину та її місце в суспільстві. Тому кінцевими результатами можуть бути не лише медико-фізіологічні показники, а й показники соціальні, а за наслідками соціально-рольова функція реабілітованого має бути адекватною його потенційним здібностям.

На думку В. Бальсевича, фізичний потенціал визначається безліччю чинників біологічного й соціального характеру. З огляду на це необхідно пізнати природні закони індивідуальної еволюції фізичних здібностей людини, а потім у суворій відповідності з ними виробити й реалізувати шляхи соціального, в тому числі педагогічного та організаційного стимулювання гармонійного зростання цих здібностей. Пріоритет біологічного в цьому випадку полягає в тому, що воно формує стратегію послідовності та інтенсивності тренувань, що забезпечують розвиток фізичних можливостей, а пріоритет соціального в тому, що воно забезпечує практичну реалізацію його результатів згідно із запитаними, можливостями, моральними та етичними цінностями суспільства [2].

Особливість феномена фізичної культури, на відміну від інших сфер, полягає насамперед у тому, що вона природним шляхом поєднує соціальне й біологічне в особистості. Процес фізичного розвитку особистості виражається в удосконаленні форм і функцій організму, реалізації її фізичних можливостей. Але було б неправильно вважати, що біологічні процеси розвитку особистості відбуваються ізольовано від її соціальних функцій, позаістотного впливу суспільних відносин. Отже, вплив природних факторів на реабілітацію молоді з функціональними обмеженнями має об'єктивний

характер, але їх специфіка полягає в тому, що вони можуть посилюватися або послаблюватися залежно від активності особистості.

У сучасній теорії фізичної культури все чіткіше формується тенденція до використання філософсько-культурологічного підходу при формуванні кожної особистості. Здійснений нами теоретико-методологічний аналіз проблеми співвідношення біологічного й соціального дає змогу обґрунтовано стверджувати ідею єдності і взаємозумовленості, детермінованості цих філософських категорій щодо реабілітації молоді з функціональними обмеженнями.

Висновки. Таким чином, реабілітація молоді з функціональними обмеженнями – це завжди соціально-педагогічний цілеспрямований регульований процес, основне завдання якого – свідомо й цілеспрямовано пізнавати та несуперечливо реалізовувати в практиці фізичний потенціал особистості. Спираючись на специфіку нашого дослідження, враховуючи соціальні та біологічні аспекти зазначеного питання, можна досягти значних результатів у низці питань реабілітації молоді з функціональними обмеженнями.

У перспективі подальших досліджень вважаємо доцільними розробку та впровадження до навчально-виховного процесу питань щодо реабілітації молоді з функціональними обмеженнями в контексті філософсько-культурологічного підходу.

Список використаної літератури

1. Бака М. М. Социально-биологические проблемы физической культуры и спорта / М. М. Бака и др. – Киев : Здоровье, 1983. – С. 24–36.
2. Бальсевич В. Физическая активность человека / В. Бальсевич, А. Запорожанов. – Киев : Здоровье, 1987. – С. 10–24.
3. Глотов Н. К. Философско-культурологический анализ физической культуры / Н. К. Глотов, А. С. Игнатьев, А. В. Лотоненко // Проблемы физической культуры. – 1996. – № 1. – С. 4–6.
4. Про фізичну культуру і спорт : Закон України : Наказ Президента України від 19.05.2015 р. № 453-VIII [Електронний ресурс]. – № 30. – Ст. 277. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.
5. Кожевнікова Л. К. Актуальні проблеми фізкультурної освіти вищої школи у контексті сучасних вимог українського суспільства / Л. К. Кожевнікова, З. Г. Дзюба // Теорія та методика фізичного виховання. – 2009. – № 09 (59). – С. 3–7.
6. Лубышева Л. И. Социальное и биологическое в физической культуре человека в аспекте методологического анализа / Л. И. Лубышева // Проблемы физической культуры. – 1996. – № 1. – С. 2–4.
7. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю з обмеженими функціональними можливостями / ред. А. Й. Капська. – Київ : ДЦССМ, 2003. – 146 с.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2016.

Полулященко Ю. М. Актуальные подходы к вопросам реабилитации молодежи с функциональными ограничениями

В статье установлено, что реабилитация молодежи с функциональными ограничениями – это всегда социально-педагогический целенаправленный регулируемый процесс, основная задача которого – сознательно и целенаправленно познавать и непротиворечиво реализовывать в практике физический потенциал личности. Доказана значимость указанного вопроса, учитывая социальные и биологические аспекты, при-

нимая во внимание которые можно добиться значительных результатов в ряде вопросов реабилитации молодежи с функциональными ограничениями. Выявлено влияние природных факторов на реабилитацию молодежи с функциональными ограничениями, которые имеют объективный характер, но их специфика заключается в том, что они могут усиливаться или ослабляться в зависимости от активности личности. Благодаря теоретико-методологическому анализу проблемы соотношения биологического и социального обоснована идея единства и взаимообусловленности, детерминированности этих философских категорий по реабилитации молодежи с функциональными ограничениями.

Ключевые слова: реабилитация, молодежь, функциональные ограничения.

Poluliashchenko Yu. Current Approaches to the Rehabilitation of Youth with Functional Limitations

The article established that the rehabilitation of youth with functional limitations – is always socio-pedagogical focused regulated process, whose main task is to consciously and deliberately learn and consistent to implement in the practice of physical potential of the individual. One of the tasks of physical culture and sport is providing a positive influence on stable development of society, approval of universal values, promoting spiritual development and social well-being, improve health, and implementation of rehabilitation of youth with functional limitations. Proved the importance of this issue, given the social and biological aspects, it is possible to achieve significant results in the rehabilitation of youth with functional limitations. The peculiarity of the phenomenon of physical culture in contrast to other areas, primarily in that it is the most natural way brings in a whole social and biological identity. The process of physical development of the individual is expressed in the improvement of the forms and functions of the body, the realization of his physical capabilities. But it would be incorrect to assume that the biological processes of personality development happens in isolation from its social functions, posacenere influence of public relations. The influence of natural factors on the rehabilitation of youth with functional limitations objective, but their specificity is that they can be increased or impaired depending on an individual's activity. Done in the way of the theoretical-methodological analysis of the problem of correlation of biological and social allows reasonably assert the idea of unity and interdependence, the determination of these philosophical categories for the rehabilitation of youth with functional limitations.

Key words: rehabilitation, youth, functional limitations.